„Dansken",

et halvugentligt Nyheds- og Oplysningsblad for det danske Folk i Amerika.

udgivet af

DANISH LUTH. PUBL. HOUSE,
Blair, Nebr.

„Dansken" udgaar hver Tirsdag og Fredag

Pris pr. Aargang.
De Forenede Stater $1.50. Udlandet $2.00
Bladet betales i Forskud.

Bestilling, Betaling, Adresseforandring og andet angaaende Bladet adresseres:
DANISH LUTH. PUBL. HOUSE
Blair, Nebr.

Redaktør: A. M. Andersen.

Alle Bidrag til „Dansken"s Indhold: Afhandlinger, Korrespondancer og Artikler af enhver Art, bedes adresseret:
A. M. Andersen, Blair, Nebr.

Entered at Blair Postoffice as second class matter.

Advertising Rates made known upon application.

I Tilfælde af Uregelmæssigheder ved Modtagelsen bedes man klage til det stedlige Postvæsen. Skulde det ikke hjælpe, bedes man henvende sig til „Dansken"s Kontor.

Naar Læserne henvender sig til Folk, der averterer i Bladet, enten for at købe hos dem eller for at faa Oplysning om det averterede, bedes De altid omtale, at De saa Avertissementet i dette Blad. Det vil være til gensidig Nytte.

Der kan næppe ventes Meddelelser fra Den forenede danske Kirkes Aarsmøde i dette Nummer af „Dsk." Dertil er Afstanden imellem Mødestedet og Udgivelsesstedet for stor, og Tiden for knap.

Tysk moderne Teologi. For nogen Tid siden holdt den bekendte Køllner-Præst Jatho paa Indbydelse af „Vennerne af evangelisk Frihed" et Foredrag i Kiel, hvori han ifl. „Kr. Dgbl." bl. a. udtalte:

„En Fare for Religionens Frihed er ogsaa Mestrene — Jesus heller ikke undtaget. Vel tilkommer der dem Agtelse, og man maa elske dem, men ingen skal være „Herre", saa at andre Mennesker bliver hans Tjenere.

Alle Mestre er selv bleven det, de er, i fri Kamp, ogsaa Jesus. Og derfor vil de heller ikke selv dømme andre til evigt at være deres Disciple, men just derfor ogsaa opdrage dem i Frihed og Selvstændighed".

Det finske Bibelselskabs 100-Aarsfest. Den 24. sidstledne Marts var det 100 Aar, siden' det finske Bibelselskab stiftedes. I Anledning deraf forberedes der for Tiden en Mindefest, som agtes fejret paa Selskabets Aarsdag den 31. Oktober. — I Tidsskriftet „Vartija" foreslaas, at Festen skal udvides til en hele Landet omfattende Bibelfest, og at samtidig 400 Aarsmindet for den første Oversætter af Bibelen til Finsk, Mikael Agricolas Fødsel skal fejres. Aarstallet for hans Fødsel er rigtignok ukendt, men er fastslaaet til mellem 1508 og 1512. Indeværende Aar er saaledes det sidste, der kan komme i Betragtning.

„Pacific Theological Seminary" i California, som i Forvejen stod under Kongregationalisternes Kontrol, har nu sagt sig løs fra Samfundsforbindelse for saaledes bedre at kunne tjene den kristne Kirke i Almindelighed. Seminariet, som er beliggende i Nærheden af Californias Universitet, agter nu at undervise saadanne Studenter fra Universitetet som har Præstegerningen i Sigte, uden Hensyn til, hvilket Samfund de agter at optage Præstegerningen i. I denne Forbindelse bør der mindes om, at dette er det tredie teologiske Seminar inden for Kongregationalistkirken, som har afkastet Samfundspræget og blevet farveløs, hvad Bekendelse angaar. Andover og Yale var dets Forgængere.

Formanden for det engelske lutherske Kirkesamfund General Council, Dr. T. E. Schmauk, fortæller i „The Lutheran" om Tilstanden ved flere af vort Lands teologiske Læreanstalter, saaledes om Tilstanden ved det baptistiske Crozer Theological Seminary, at denne ligesom „University of Chicago" er grundet af vort Lands Pengearistokrati og er i Lighed med den teologiske Afdeling ved denne, blevet en Eksponen (et Arnested) for den trasigste Rationalisme og for alle mulige Lærdomme og Retninger. Det er værd at lægge Mærke til, at det er just Baptisternes teologiske Seminarier, der her i Landet fortrinsvis er Arnesteder for den nedbrydende Bibelkritik. Baptisterne siger, at Børn kunne ikke tro, og der turde finde nogen Sammenhæng Sted mellem denne bibelstridige Paastand og den djærve Maade, paa hvilken Samfundets teologiske Professorer søger at sætte Fornuftteorier i Stedet for Trosanskuelser.

„Den eneste Sandhed". Hele Dagen havde den nylig afdøde svenske Digter Strindberg ifl. „Pol." ligget bevidstløs hen, og naar han nu og da vaagnede, jamrede han sig højt. Aftenen før sin Død talte han for sidste Gang med sine nærmeste. Smerterne havde givet ham Ro et Øjeblik, og han vekslede nogle Ord bl. a. med Datteren Greta og hendes Mand. Dr. v. Philp. Strindberg udtalte derefter:

— Nu har jeg sagt mine sidste Ord. Nu taler jeg ikke mere.

Senere kaldte han Datteren hen til sig, kærtegnede hende og hviskede „Kære Greta", tog derefter Bibelen fra Natbordet og lagde den paa sit Bryst, idet han næppe hørligt hviskede:

— Nu har jeg gjort op med denne Verden. Her i denne Bog findes dog den eneste Sandhed. Nu er alt personligt udslettet.

Alle, som under Strindbergs lange Sygdom saa ham, fremhæver den Sindsligevægt og det Heltemod, hvormed han udholdt sine frygtelige Smerter.

Art. Stiftst..

Aftenbøn.

Jeg kommer, Herre, til dit Alter
i denne sene Aftenstund;
jeg giver til dig Syndens Pjalter,
før Øjet lukker sig til Blund,
og beder: Herre, vær mig god
for Jesu, min Forsoners Blod.

Nu Midnatsklokken snart vil ringe,
den nye Dag vil bryde frem,
du, Herre, ved, hvad den vil bringe,
hvad hver en Time har i Gem;
o, hjælp mig til ved Nat og Dag,
at vie dig mit Liv, min Sag.

Vær saa mit Skjold i Søvnens Stunder
mod Mørkets Hær med Vold og List,
send Styrke til mig, mens jeg blunder,
min Herre, Frelser Jesus Krist,
at jeg kan tjene dig paany,
naar Solen spreder Mørkets Sky.

J. Søe.

En Journalist.

Den svenske Journalistforening har i Anledning af sit 10-Aars Jubilæum som Rigsorganisation udgivet en „Journalisternes Bok", der indeholder en broget Samling Skildringer til Belysning af en Journalists snart brydsomme, snart morsomme Tilværelse.

Der er nu f. Eks. „Handelstidningens flygande", Mauritz Rubenson.

Der var ikke den snævre Vending, uden at han vidste at klare sig i den.

Han og Hedelund var paa Udstillingsbesøg i Budapest.

Det var paa Indvielsesdagen, og de skyndte sig til Udstillingspladsen, men fik paa Vejen den Besked, at ingen „uvedkommende" fik Lov til at komme ind de første to Timer. Kejseren og nogle andre høje Herrer skulde i ensom Majestæt vandre igennem Salene, før andre almindelige Mennesker fik Lov at komme ind.

Hedelund vilde netop gerne have været med ved den Lejlighed, men der var jo intet andet at gøre end at vende om.

Rubenson greb ham imidlertid i Armen og raabte: „Kom med, saa skal De bare se!"

Ved Indgangen stod der en mægtig guldgaloneret Herre, som med en meget fornem Mine vilde afvise de to uvedkommende.

Men Rubenson rettede sig, gjorde en overlegen Haandbevægelse henimod sin Følgesvend og sagde i en nedladende Tone:

„Dieser Herr geht mit mir!"

Med en majestætisk Mine fred han forbi den guldgalonerede, der ydmygt bøjede sig til Jorden for den formodede „Excellence" og hans Ledsager.

— — —

Ligesaa hurtig i Vendingen var han ved en Udstilling i Stockholm. Han var kommen for sent af Sted til Indvielsen og kunde ikke faa fat i nogen Drosche. Han opgav imidlertid ikke Ærret, men skyndte sig henad Vejen mod Udstillingspladsen.

Der kom en Vogn kørende forbi, hvori han saa, at der sad en meget elegant ældre Herre.

Med en rask Beslutning raabte Rubenson Kusken an, sprang op i Vognen, omfavnede den forbløffede fremmede og udbrød rørt.

„Nej, hvor var det dog morsomt atter engang at træffe sammen med dig, min kære, gamle Ven! Det er sandelig længe siden, vi har set hinanden! Nu maa jeg nok køre med dig!"

Den anden havde ikke været ved at briste i Latter, han kendte nemlig straks „den flyvende" fra Vittighedsbladenes Karikaturer.

Han holdt imidlertid gode Miner, og der var snart en livlig Passiar i Gang mellem „de to gode gamle Venner". Til sidst foreslog den fremmede leende, om de ikke skulde præsentere sig for hinanden. Han var Generaldirektør eller noget i den Retning.

Og derved blev de to virkelig gode Venner. Generaldirektøren præsenterede Rubenson for en hel Del andre fornemme Herrer som „min kære gamle Ven Mauritz Rubenson, som jeg aldrig før har truffet", og alle morede sig kostelig over Journalistens Krigslist.

— — —

Handelstidningens „den flyvende" og en Medarbejder ved et Morgenblad havde gennem mange Aar været gode Venner, paa samme Tid som de var ivrige Konkurrenter om Nyhederne i Byen.

Som meddelsomme Naturer og store Humorister havde de svært ved at tie over for hinanden, naar de fik fat i en eller anden god Nyhed. Derfor foreslog den anden en Dag, at de skulde tale aabent ud om alting, men den ene skulde love ikke at anvende det, han havde faaet at vide af den anden, før denne.

Rubenson gik leende ind paa Forslaget.

Men efter nogle Dages Forløb kom den anden under Vejr med, at Rubenson var begyndt at blive noget for meddelsom. Lige saa snart han fik opsnappet en Nyhed, kom han lige straks hen til Konkurrenten og meddelte den. Naar denne saa senere fik den samme Nyhed ad anden Vej, var han jo forhindret i at komme Handelstidende i Forkøbet.

Saa opsagde han Overenskomsten. men Rubenson lo: „Hvordan var det? Var det ikke dig selv, der fandt paa det?"

— — —

En Gang forhindrede han selve Oskar den 2den i at holde den Tale, han havde besluttet at holde.

Den gamle Konge og Handelstidendes „flyvende" var gennem en Aarrække lige uundværlige ved alle Jernbaneindvielser og lignende Tilfælde rundtom i Landet Rubenson var en af Kongens Yndlinge, denne forstod at vurdere baade hans Dygtighed og hans Originalitet.

Ved en saadan Indvielse havde Rubenson som sædvanligt forud faaet en Afskrift af den Tale, Kongen vilde holde. Denne Gang havde han endogsaa faaet den Aftenen før Festen.

Men af en eller anden Grund fik Kongen det Indfald om Morgenen at forfatte en hel anden Tale og opgive den første. Og om Middagen, nogle Minutter før han skulde foretage Indvielsen, kaldte han Rubenson hen til sig og sagde til ham:

„Hør du, min kære Rubenson, du maa give mig den Tale tilbage, som jeg gav dig i Gaar Aftes, jeg har skrevet en hel ny, som jeg vil holde i Stedet".

Men Rubenson udbrød:

„Nej, nej, Deres Majestæt, det gaar ikke an! Jeg har sendt Talen med Aftentoget, og Handelstidende er ved at gaa i Trykken nu! Det gaar paa ingen Maade an — Deres Majestæt er nødt til at holde den første Tale!"

Den gamle Konge brast i Latter, klappede Rubenson paa Skulderen og sagde:

„Naa ja, naar du siger det, saa er jeg vel nødt til at gøre det! Det vilde dog være en Skam, om Læserne saadan blev holdt for Nar af deres kære flyvende! Men en anden Gang skal jeg nok tage mig i Agt for at give en Tale fra mig saa længe i Forvejen".

Den europæiske Uro.

Hvor Brikkerne flyttes.

(„Jyll. Pst." af 30. Maj.)

Den europæiske Storpolitiks Barometer staar for Tiden paa „Ustadigt". Bag de politiske Kulisser foregaar forskellige Ting, der tager sig ud som Forskydninger, men som kan blive til hvad det skal være. Saa meget ved man i hvert Fald, at Rusland svinger sig i en lille Ekstratur med Italien med det Formaal at bryde tyrkisk Modstand i Tripolis og sprænge Dardanellernes snærende Baand, men Tanken har ikke vundet Bifald hos Vestmagterne, der har betydelige muhamedanske Interesser at varetage; det engelske Herredømme i Indien er jo for en væsentlig Del bygget paa Muhamedanernes Troskab, og det vilde derfor være Galmandsværk af John Bull nu at lægge sig ud med sine bedste Undersaatter ved at gaa Italiens Ærinde; heller ikke Frankrig har nogen Interesse i at hjælpe italienske Røvere over Vanskeligheder og skaffe den russiske Sortehavsflaade fri Passage til Middelhavet, og derfra stammer den forbigaaende Kølighed mellem Paris og St. Petersborg. Føjer man hertil Friherre Marschalls Forflyttelse fra Konstantinopel til London og Krigsminister Haldanes forøvede Visit i Tyskland, saa har man gode Holdepunkter for den Uro og Usikkerhed, der i Øjeblikket præger europæisk Storpolitik.

Men Diplomaterne har faaet endnu mere at bryde deres Hoveder med. Rygterne har haft travlt ogsaa med Tyskland og Østerrig, og i selve den tyske Rigsdag er det uimodsagt bleven paastaaet, at der er kommen Kurrer paa Traaden mellem de to allierede. Det var derfor egnet til at vække Opsigt, at den østerrigske Udenrigsminister, Grev Berchtold begav sig til Berlin netop i disse Dage, da Treforbundet kan fejre sit 30 Aars Jubilæum, og at han blev modtaget af Kejseren og havde lange Konferencer med Rigskansler Bethmann-Hollweg og Udenrigsminister Kiderlen-Wachter, uden at man paa anden Maade er bleven mindet om Forbundets Eksistens.

Wienerbladet „Neue freie Presse" bringe imidlertid nu en Forklaring, som er ganske interessant. Bladet har haft en Samtale med en Personlighed, der staar Grev Berchtold nær, og herefter skal Hovedformaalet med Visiten i Berlin have været at drøfte Mulighederne for en Afslutning af den tyrkisk-italienske Krig. Der var dog ingen Udsigt til at faa Fjendtlighederne bilagt, eftersom Italien nu en Gang havde taget den overilede Beslutning at annektere Tripolis og Tyrkiet paa den anden Side erklærede, at det ikke kunde give Afkald paa sin Suverænitet, saa meget mindre som Araberne aldrig vilde give deres Minde hertil. I Øjeblikket var det ikke muligt at finde en Udvej. Spørgsmaalet om en Tripolis-Konference havde slet ikke været paa Tale, og det var heller ikke let at indse Nytten af en saadan Konference, som tværtimod kunde frembyde andre Vanskeligheder. En Fortsættelse af Krigen vilde vel heller ikke forværre Situationen paa Balkanhalvøen, idet Staterne der indtog en rolig Holdning og havde forpligtet sig til at bevare Freden.

Korrespondenten bragte dernæst Spørgsmaalet om Tyrklands og Østerrigs indbyrdes Forhold paa Tale, idet han henviste til Udtalelserne i den tyske Rigsdag, og „den nærstaaende Personlighed" svarede, at Samtalerne mellem Grev Berchtold og de tyske Statsmænd havde vist, at der herskede fuldstændig Forstaaelse mellem de forbundne Regeringer, der ogsaa i Fremtiden vilde støtte hinanden i en konservativ Politik.

Det nævnte Wienerblad plejer at være velunderrettet, og man maa antage, at Referatet i Hovedsagen dækker Samtalerne i Berlin; men derfor er det jo ikke udelukket, at der kan være drøftet andre Spørgsmaal, og at hele den europæiske Uro har været under Debat. Man lægger ogsaa Mærke til, at det tyske Firma Mannesmann, der i sin Tid var Skyld i det altyrkske Postyr i Marokko, nu igen lader høre fra sig. En af Brødrene Mannesmann har sammen med et Par Ledsagere ladet sig tage til Fange af oprørske Marokkanere, efter at han var bleven afvæbnet af franske Tropper, og adskilligt tyder paa, at visse tyske Kredse har stor Lyst til atter at rage Kastanier i Marokko.

Europæisk Storpolitik staar i Uroens Tegn. Travle Hænder flytter Brikker paa det diplomatiske Tavlebræt, men foreløbig ved man ikke, om der benyttes Springere eller blot almindelige Bønder. De nærmeste Dage vil dog nok bringe nye Oplysninger.

Fridtjof Nansen om Roald Amundsen.

(„Kr. Dgbl." af 28. Maj.)

I vor Omtale forleden af Roald Amundsens paabegyndte Værk om Sydpolen citerede vi en Udtalelse af Professor Fridtjof Nansens Forord.

Vi aftrykker nedenfor med en mindre Udeladelse dette Forord i sin Helhed:

Naar opdageren vender hjem med sejr, jubler alle ham imøde. Alle er vi stolte over den fuldendte daad, paa folkets vegne, paa menneskehetens vegne. Vi synes vi har faat en ny fjær i vor hat; og saat den billig.

Hvormange av de jublende var med dengang det gjaldt rustningen til daaden, da det skortet paa det aller nødvendigste, da tilslutning og støtte trængtes mest og saarest? Var det da noget stormløp for at komme først? Oftest stod nok lederen da nokaa ensom, altfor tidt har han maattet sande, at de største vanskeligheder var de som matte overvindes hjemme, før skuten la ut. Saa var det med Kolumbus; saa med saa mange siden.

Saa har det ogsaa været med Roald Amundsen, — ikke bare forrige gangen, da han drog ut med „Gjøa", for baade at utforske den magnetiske nordpol og sejle gennem Nordvestpassagen, men ogsaa nu sidst, da han i 1910 stevnet ut fjorden paa sin store færd med „Fram", for at drive tvers over Nordpolhavet. Hvad den mand har gennemgaaet av bekymringer, som kundt været spart, om forstaaelsen havde været større hos dem som hadde magt til at lette. Og Amundsen hadde da vist hvad tømmer det var i ham: begge Gjøafærdens store maal var naadd. Han har altid naadd de maal han satte sig han som seilte den vesle jagten sin over hele Ishavet, nordenom Amerika, den vei som i fire hundred aar var søkt forgjæves. Satte han liv og evner ind, vilde det ikke da været naturlig am vi hadde været stolte av at ha en slik mand at støtte?

Var det saa?

Længe slet han for at skaffe utrustningen færdig, trangt var og blev det om penger, og snaut var og blev det med interesse for ham og hans færd — utenfor de faa som altid har hjulpet, saa langt evnen rakk. Selv ofret han alt som hans var i denne verden. Men denne gang som forrige gang maatte han like fuldt sætte tilhavs tynget av bekymringer og gjæld, og nu som da drog han i stilhed en sommernat.

Det led paa høsten. En dag kom et brev fra ham: For at rejse pengene han ikke fik her hjemme til sin nordpolsfærd, gik han til Sydpolen først. Folk stod stille, — visste ikke hvad de skulde si. Dette var uhørt. At dra til Nordpolen om Sydpolen! At lægge noget saa stort og nytt til planen uten at be om lov først. Nogen fandt det storslaat, flere fandt det tvilsomt, men mange var de som frek op go fandt det utilbørlig, illoyalt -- ja, det var de som vilde ha ham stanset. Men det naadde ham ikke, ingenting av det. Han havde styrt sin kos, slik som han selv satte den, uten at se tilbake.

Saa blev det glemt efterhvert, og hver begyndte igjen paa sit. Taake dag efter dag, uke efter uke, smaa mænds velgjørende taake, hvor alt som er stort, som rager op, blir borte.

Med ett skar en solblank vaardag gjennem skoddeheimen: Et nytt bud! Folk stanser igen, ser op: Høitover dem lyser en daad, en mand. Det gaar som en brus av jubel gjennem sindene; — ønene skinner omkaps med flaggene.

Hvorfor? For de store geografiske opdagelser? For det vigtige videnskapelige utbytte? Aa nej — det kommer siden, og til de faa sakkyndige. Dette var noget alle skjønte: En mandeaandens og mandekraftens seir over naturvælde og naturkræfter, — et løft op og ut over hverdagens graahet, — et syn ind over skinnende vidder, med skyhøie fjeld mot frostblaa himmel, med brædækte lande av usattelig utstrækning — et eventyr fra længst svundne istider — — — det levendes seir over dødens stivnede rike. Det klinger av staalsat, maalbevisst mandsvilje — gjennem isnende kulde, og snefok og død.

For seiren skyldes ikke nutidens store opfindelser, og mange nye hjælpemidler paa alle omraader: midlene er ældgamle, de samme som nomaden kjendte for tusener av aar siden, da han jog frem over Sibiriens og Nord-Europas snelletter. Men alt, stort og smaat, var fuldt gjennemtænkt, — og planen blev ypperlig utført. Det er manden det kommer an paa; her, som overalt.

Som alt stort ser det hele saa simpelt og enkelt ut, en synes: Selvfølgelig, slik maatte det være.

Ser jeg bort fra forgjængernes opdagelser og erfaringer — som selvfagt var en nødvendig betingelse — kommer baade plan og utførelse som en moden frugt av norsk liv og erfaring fra gammel og ny til. Det er Nordmændenes daglige vinterliv i sneen og kulden, vor bondes stadige bruk av ski og skikjelke paa fjeld og i skog, vore sjømænds aarvisse fangstliv paa Ishavet, vore opdageres færder i poltraktene, — — det er alt dette, forbundet med naturfolkenes bruk av hunden som trækdyr, som har underbygget planen og gjort utførelsen mulig . . . da manden kom.

Derfor — kommer først manden, bærer det gjennem alle vanskeligheter, som om de ikke var til, hver en er forutset og gjennemlevet paa forhaand. La ikke her nogen komme og snakke om lykketræf og slump. Amundsens lykke er den sterkes, den forutseendes.

Hvor likt ham og færden er ikke telegrammet hjem. Saa enkelt og endefram, som gjaldt det en paasketur tilfjelds. Det taler om det som er vundet, ikke om det de har slitt. Hvert ord mandig. Slikt maatte den rette være; stilfarende og sterk.

Vilde det været urimelig om de som har slitt saa meget og naad saa meget, nu var vendt hjem for at hvile? Men Amundsen peker videre: Nu er det gjort, nu gælder det det egentlige maal. Næste aar bærer det igennem Beringsstrædet ind i is og kulde og mørke nordpaa, for at drive tvers over Nordpolhavet, mindst fem aar. Det synes næsten overmenneskelig; men han er mand ogsaa for det. Fram heter skuten, „fram" er hans valgsprog, og fram kommer han. Hovedfærden, den han nu skal ta fat paa, vil han utføre like støtt som den han kommer fra.

Men menes vi venter, glæder vi os over det som alt er naadd. Vi vil følge det smale kjelkespor som de smaa svarte prikkerne av hunder og mænd har trukket over den endeløse hvite flate der sydpaa — som en forskningens skinnegang ind i hjertet av det ukendte. Vinden arbeider i sit evige jag hen over disse spor gjennem snørkenen. Snart er alt slettet ut.

Men videnskapens skinnegang er lagt, vor viden er blit rikere.

Og av daaden lyser det til alle tider.

Lysaker, 3 mai 1912.

Fridtjof Nansen.